ఖడ్గాలూ కాటుక పిట్టలు

డాక్టర్ రాయుడు ముప్పయి ఆరో ఏట ప్రొఫెసరయ్యాడు. చరిత్ర శాఖలో చరిత్రను సృష్టించాడు. రాయడి కున్న స్థానిక శక్తికి ఇది దృష్టాంతం. రాయడి కుటుంబానికున్న వర్తమాన చరిత్ర కూడా అల్లాటప్పాది కాదు.

రైల్వేకోడూరు దగ్గర అడవి పల్లెలో రాయడి సమష్టి కుటుంబానికి వందెకరాల తోటలున్నాయి- మామిడి, చీనీ, సన్ననిమ్మ, అరటి, సపోటా తోటలూ, నర్సరీలూ. రాయడి పెద్దన్న రాజంపేటలో లక్షలు గడించిన డాక్టరు. చిన్నన్న ఇప్పుడొక బుల్లి పరిశ్రమ యజమాని. తమ్ముడు మండలాధీశుడు. పెదవదినవైపు వాళ్ళలో ఒకాయన మంత్రి. చిన్నన్న భార్య అక్కభర్త సీనియర్ ఐ. ఎ. ఎస్. ఆఫీసరు. తమ్ముడి మామగారికి మద్రాసులో మంచి పలుకుబడి వుంది. వేరుసెనగ నూనె వ్యాపారం ఆయనది. ఇక రాయుడు స్వయానా ఒక ఐదేకరాల కొబ్బరితోటకు భర్త. రాయడి మామగారికి రాజకీయాలు పడవు. అవసరమైతే లక్షవరకు పలికే ఒకరిద్దరు రాజకీయ శాస్త్రీలను కొనగలడు. తన విశ్వ

విద్యాలయమున్న పట్టణంలో రాయడికి పదెకరాలు ఇండ్ల స్థలాలున్నాయి. ముందు చూపు ఊరికే పోదంటారు, రాయడికి ఆర్థిక బలం ఎక్కువా, సామాజిక బలం ఎక్కువా అని ఏ యక్షుడో ప్రశ్నవేస్తే, ధర్మరాజు కూడా దిక్కులు చూడవల సిందే. బంగారానికి తావి అబ్బినట్టు అని మన కవి పండితులు అంటూ వుంటారు. ఆ పోలిక సరిపోతే సరిపోవచ్చు. బంగారమంటూ అసలు వుంటేనే తావి పోలిక అవసరమయ్యేది.

అందుకే కావచ్చు, ప్రొఫెసరైనప్పుడు రాయడిలో యూనివర్సిటీ పరిపాల కులు కాబోయే గొప్ప మేధావినీ, పరిపాలకున్నీ దర్శించారు. అధ్యాపక వర్గం ఎదిగిపోతున్న విద్యావేత్తను నిబిడాశ్చర్యంతో చూశారు. యూనివర్సిటీల మేధావు లనబడేవాళ్ళు కొందరు రాయణ్ణి విశ్వవిద్యాలయ ధ్రువతార అని కీర్తించారు. కీర్తించే మేధావులంటూ లేకపోతే 'ధ్రువతారల్ని' మనం గుర్తించలేం.

'ధ్రువతార' రాయడికి ఇటీవల స్థానిక చరిత్ర మీద పిచ్చి అభిమానం ఏర్పడింది. దీనికి బలమైన ప్రేరణ లేకపోలేదు. ఉన్నత వ్యక్తులకు కలిగే సహజ ప్రేరణలే చరిత్ర అని మొదటి నుంచీ రాయడికి నమ్మకం.

స్వగ్రామంలోని పాత ఇంటిని పునాదులతో సహా పెళ్ళగించి, ఒక అధు నాతన భవనం కట్టించాలని రాయడితో సహా అన్నదమ్ములందరూ కూడబలు క్కున్నారు. తమ్ముడిపైన ఆ భారం వేశారు. ఆ పాతింటిని పెళ్ళగిస్తున్నపుడు ఒక నేలమాళిగె బయటపడింది. అందులో పది ఖడ్గాలూ, చేవదేలిన ఎర్రచంద నంతో చేసిన నాలుగైదు పెద్ద గదలూ, ఒక చిన్న పెట్టెలో వుంచిన ఒక తాటా కుల కావ్యం బయటపడ్డాయి. ఊళ్ళో పుకారు బంగారం దొరికిందని. పోలీసుల విచారణలో ఖడ్గాలు మాత్రమే తేలాయి. తాలింఖానా గదలూ గట్రా, తాటాకులూ వాళ్ళు పట్టించుకోలేదు. ఫోను వస్తూనే రాయడు స్వగ్రామం చేరుకున్నాడు. పోలీ సులతో మాట్లాడాడు. తమ డిపార్ట్మెంటులో ఆ ఖడ్గాలూ, గదలతో ఒక మ్యూజి యంను ప్రారంభిస్తానని పురాతత్త్వ శాఖ అధికారులకు చెప్పాడు. అవి మరీ ప్రాచీనమైనవి కావేమో అనే అనుమానంతో వాళ్ళు ఒప్పుకున్నారు. ఆ ఖడ్గాలూ, గదలూ, కావ్యమూ రాయడి ఇంటికి చేరాయి. వీటితో రాయడి కుటుంబ కీర్తి చుట్టుపక్క పల్లెల్లో పగలే వెన్నెల అయింది; తిరుపతి మోకాళ్ళ పర్వతం మెట్ల పక్కన దీపాల్లా, ప్రతిష్ఠ కొన్ని కిలోమీటర్లు కన్పించింది. రాయడి కుటుంబీకులు మట్లిరాజులకో, కృష్ణదేవరాయలకో, కాకతీయులకో వారసులై వుంటారని స్థానిక పండితులు ప్రచారం చేశారు. మరింత ఆలోచనాపరులు చోళుల వారసులై వుంటారని అన్నారు. ఇట్లా ప్రచారం చేసిన పెద్దలంతా రాయడి కుటుంబంతో ఏదో ఒక పని వున్నవాళ్ళే కావచ్చు. అయితేనేం ?

పాతింట్లో దొరికినవి ఒక రకమైన ప్రభావాన్ని, ప్రచారాలన్నీ మరొక రకమైన ఫలితాల్నీ చూపాయి. మొదటిరకం, రాయడిలో వంశ చరిత్ర పట్ల కుతుహలాన్ని రేకెత్తించింది. రెండోరకం, వంశ దురభిమానాన్ని రెచ్చగొట్టింది. దొరికిన ఖడ్గాలు చిన్నవీ చితకవీ కావు. పనితనమున్న పూజల పిడి, నిలబడి ఏడడుగుల్లో, ఒక అంగ వేసే పడడుగుల్లో వున్న ఏ అమాయకున్నయినా ఒక వేటుతో నరకగలిగిన పొడవూ, వెడల్పూ, మందమూ, బరువూ, వాదరా వున్న ఖడ్గాలు అవి. గద లందామా సగటు మానవుడెత్తలేనివి... లభ్యమైన కావ్యం చీకటికోట రామకళ్యాణం కొరుకుపడని పాండిత్యమున్నది.

రాయడు ముందు కావ్యంతో పని ఆరంభించాడు. తెలుగు శాఖలోని ఒక ప్రాచీన కావ్య పరిశోధక మిత్రుడుచూసి 'అది మరొక రామకథ శిథిలం ఎక్కువ. చీకటి కోట ప్రభువుకు అంకితమిచ్చిన కావ్యం' అన్నాడు. కృతిభర్త వంశావళినీ, పరాక్రమాదుల వివరాలను ఆ పరిశోధకున్ని రాయడు అడగ్గా, తాత్పర్యం దొరికిన మేరకు రాయించి ఇచ్చాడు, ఆ పరిశోధకుడు. తాత్పర్యం చూసి రాయడు దాదాపు మూర్ఛపోయాడు. కావ్యంలోని చీకటి కోటకు తమ ఇంటి పేరుతో సంబంధం వుంచవచ్చు అని రాయడి శిరోతరంగం. ఇక్కడే రాయడి జిజ్ఞాస మొదలైంది. ఇక్కడే భావి పరిశోధనకు బీజాలు పడ్డాయి.

జిజ్ఞాస, బీజాల మధ్య కొట్టుమిట్టాడుతున్న రోజుల్లోనే అమెరికాలో స్థిరపడిన ఒక తెలుగు పరిశోధక మిత్రుడు రాయడింటికి వచ్చాడు. రాయడు ఖడ్గాలు చూపాడు. కావ్యం చేతికివ్వకుండా విషయం చెప్పాడు.

అమెరికా తెలుగు మిత్రుడు "ఎలెక్స్ హేలీ రాసిన రూట్స్ చదివారా ?" అని ఒక ప్రశ్న వేశాడు.

రాయడు "చదవలేద"న్నాడు.

"ఇలాంటి సందర్భాల్లో పురాతత్వలిఖిత సాహిత్య ఆధారాలతోపాటు మౌలిక చరిత్రను సేకరించాలి," అని ఆయన బోధ చేశాడు. "రూట్స్ పద్ధతిలో మీ వంశ చరిత్రను రాయవచ్చు" అని మరీ మరీ ప్రోత్సహించి తిరిగి అమెరికా వెళ్ళిపోయాడు.

సరిగ్గా ఆ రోజు నుంచే రాయడి వంశ చరిత్రాన్వేషణ విజృంభించింది.

రూట్స్‌ను ముందేసుకున్నాడు. పేజీలు సులభంగా కదల్లేదు. రాయడి రిసర్చి ప్రాజెక్టులో పనిచేసే గఫూర్ ఒకరోజు ఏడు తరాలు చదువుతూవుంటే చూశాడు. అది రూట్స్‌కు తెలుగు సంక్షిప్తీకరణ అని తెలివిగా తెలుసుకొన్నాక, తీసుకొని దాన్ని చదివాడు. పూర్తిగా, హాయిగా చదివాక రాయడికి అన్పించింది:

'ఏడు తరాల చరిత్ర గట్టిగా మాట్లాడితే రెండు వందల ఏండ్లది. తమ వంశ చరిత్రకు ఇంకా పూర్వచరిత్రే వుంటుంది. అమెరికా తెలుగు మిత్రు డన్నట్టు మౌఖిక చరిత్ర సేకరించాలి. కుంటాకింటే పుట్టిన గఫూరును గాంబియా ప్రభుత్వం జాతీయ స్మారక చిహ్నంగా ప్రకటించిందట! తమ స్వస్థలమను కుంటున్న చీకటి కోటను- అదే చీకటి దుర్గాన్ని - జాతీయ స్మారక చిహ్నం చేయాలి. అదేమంత కష్టం కాదు... కష్టమల్లా ఆంధ్రదేశంలో అది ఎక్కడుందో కనిపెట్టి ఆ చుట్టుపట్ల చరిత్రను రికార్డు చేయించాలి. ఈ ఏడాది కురుక్షేత్రలో జరిగే భారత స్థానిక చరిత్ర కాంగ్రెసులో పేపరు రాయించి, అన్ని రకాలా అదరగొట్టి ప్రెశిడెంట్‌షిప్‌కు పోటీ చేయాలి. ఆధారాలు చూసుకొని ఎం. ఫిల్., పిహెచ్.డీలు చేయించాలి. రూట్స్‌ను తలదన్నే పుస్తకం రాయాలి.'

రాయడి మనసులో ఓ పథకం సిద్ధమైంది. తన రిసర్చి అసిస్టెంట్లు రావునూ, గఫూర్‌నూ ఇంటికి పిలిపించుకున్నాడు. చీకటికోట రామకళ్యాణం తాటాకుల ప్రతిని రావు కిచ్చాడు. కావ్య కృతిపతి ఎవరో, ఎప్పటివాడో వంశ వృక్షంతో సహా రాసుకొని రమ్మన్నాడు. చీకటి కోట ఎక్కడుందో, దానికి చీకటి దుర్గం అనే మరొక పేరు వుందో లేదో అన్వేషించమని గఫూర్‌కు అప్ప చెప్పాడు. కావ్య కృతిపతి ప్రశంస తాటాకుల్లోని చిల్లుల్లో పోయిన అక్షరాలున్న పదాల్లో, సమాసాల్లో, శ్లేషల్లో దాగివుంటుందనుకుంటూ, తెలుగు శాఖలోని తన బంధువైన కావ్య పరిశోధకుడి సహాయంతో రావు కావ్యంతో కుస్తీ పట్టసాగాడు. ఇచ్చిన పనిని రాక్షసంగా చేయడమే గఫూర్ తత్త్వం. తెలుగు శాఖలోని ఒక గ్రామనామ పరిశోధకునితో కూర్చున్నాడు. గ్రామనామ పట్టికలనూ, స్థల నామా లన్నీ వుండే సర్వేమ్యాపులను, కైఫియ్యతులను తిరగవేశాడు. స్థానికంగా వున్న స్టేట్ ఆర్కీవ్స్ శాఖలోని రికార్డులను గాలించాడు. తుమ్ములొచ్చాయి. ఫలితం దక్కలేదు. దిక్కుతోచలేదు.

ఒకరోజు రాత్రి తన రూమ్మేటు ఎండు మాంసం మీద చర్చిస్తున్నాడు

"ఎప్పుడైనా కణితిమాంసం తిన్నావా గఫూర్ సోదరా?" అని అడిగాడు.

గఫూర్ "లేద"న్నాడు.

"ఈసారి సెలవుల్లో మా ఊరికి తోడకపోయి వుది చూపిస్తాలే," అన్నాడు రూమ్మేటు.

"ఎక్కడ దొరుకుతాయ"న్నాడు గఫూర్.

"మా వనిపెంటకు దగ్గర అడవిలో. ఆ అడవిలో చీకటి దుర్గం అని ఒక పాతకాలం కోట వుంది. ఆ కోటకు పరువు దూరంలో ఒక కోన వుంది.

ఆ కోనలో నీళ్ళు తాగడానికి కణుతు లొస్తాయంట. ఇప్పుడు బాగా తగ్గిపోయి నాయనుకో..." రూమ్మేటు పారవశ్యంతో చెప్పుకపోతూనే వున్నాడు.

చీకటి దుర్గం అనే మాట ఒక్కటే గఫూర్ మెదడులో నిలిచి రాద్ధాంతం చేసింది.

"ఏమన్నావ్? చీకటి దుర్గం అనే కోటా? ఏ జిల్లాలో?"

కణితి మాంసం కలతో ముడివడిన తన కథా క్రమానికి అడ్డు తగిలి నందుకు రూమ్మేటు గఫూర్ మీద ఖయ్‌మని లేచాడు:

"ఏం? వనిపెంట! కడప జిల్లాలోది అని తెల్దా? పైగా హిస్టరీ స్టూడెంటువి సోదరా!"

"బాబ్బాబు! ఆ చీకటి దుర్గం సంగతి చెప్పు. దాన్ని చీకటి కోట అంటారా? అనరా? నీకు న్యూ డీలక్స్‌లో బాంబే పరోటాలు తిన్నన్ని ఇప్పిస్తా. వివరాలు చెప్పు."

బాంబే పరోటాల మాట వింటూనే, రూమ్మేటు శాంతించాడు:

"నాకు మీ హిస్టరీ వాళ్ళడిగే సోదెలన్నీ తెలియవురా సోదరా! చీకటి కోట అంటారని మాత్రం మా వాల్మీకి చెప్తే వినింది జ్ఞాపకం."

"వాల్మీకెవరు?"

"మా ఊరి గొడ్లను కొండకు తోలకపోయే ముసలాయన. నోటి నిండా కథలే."

"ఇప్పుడున్నాడా?"

"బ్రహ్మాండంగా. ఎనభై దాటినా మొరార్జీకంటే బాగున్నాడు," పూర్తి చేయని తన జోకుకు తనే పడిపడి నవ్వసాగాడు.

గఫూర్ మనసు వేగంగా పనిచేయటం మొదలు పెట్టింది. ప్రొఫెసరు రాయడి పరిశోధనకు తన రూమ్మేటు ద్వారా గఫూర్‌కు ఒక కీలకం దొరికింది. పరిశోధనలో యాదృచ్ఛికాల ప్రమేయం తక్కువ కాదు. చెట్టునుంచి ఆపిల్ పండు ఆ సందర్భంలోనే పడివుండకపోతే, న్యూటన్ భూమ్యాకర్షణ సిద్ధాంతం లోకానికి తెలిసి వుండేది కాదు.

తన రూమ్మేటు నవ్వాపకముందే గఫూర్ ప్రొఫెసరు రాయడింటికి దాదాపు పరుగులు తీశాడు. విషయం విని రాయడు ఉబ్బిపోయాడు. ఆలోచించి "మీ రూమ్మేటును కూడా తీసుకొని రాకపొయ్యావా? రిసర్చిలో ఆలోచన సరే. ముందు పని ముఖ్యం" అని ముచ్చటగా మూడు మాటలన్నాడు. అనుభవ జ్ఞానం ఊరికే పోదంటారు.

"ముందు మీకీ సంగతి చెబుదామని వచ్చా సార్!" అన్నాడు గఫూర్ క్షమించమన్నట్టు.

గఫూర్‌లో తనమీద భక్తి వుందనుకొని, రాయడు ప్రసన్నుడయ్యాడు. కాఫీ తెప్పించి, ముందు కార్యక్రమాన్ని గఫూర్‌తో రాయడు చర్చించాడు. కార్యక్రమం ప్రకారం రాయడు, గఫూర్, గఫూర్ రూమ్మేటు వనిపెంటకు వెడతారు. రాయడు కడపలో తన 'బోజం ఫ్రెండు సి.టి.ఓ'ను కడపలో గెస్టు హవుస్ ఏర్పాట్లను చూడమని రాస్తాడు. ఒక పూట ఆ కోటను చూసి, రాయడు కడపకు తిరిగి వచ్చేస్తాడు. గఫూర్ వనిపెంటలోనే వుండి దొరికిన మౌఖిక చరిత్రను టేపుల్లో రికార్డు చేసుకుని కడపలో రాయణ్ణి కలవాలి. రెండు వారాల్లోగా పరిశోధనా పత్రం సిద్ధం కావాలి. ఆ పై నెలలో కురుక్షేత్రలో జరిగే కాంగ్రెసులో ఆ పత్రం దుమారం రేకెత్తించాలి. అంతవరకు మొదటి దశ. తర్వాతి దశల్ని గఫూర్‌తో రాయడు చర్చించలేదు. ఇప్పుడు అవసరం అంతవరకే.

ఏర్పాట్లు ఏ పద్ధతుల్లో జరిగాయో రాయడికి మాత్రమే తెలుసు. యూనివర్శిటీ ఎన్.ఎస్.ఎస్. వాను స్థానంలో ఇంజనీరింగు డిపార్ట్‌మెంట్ జీపు వచ్చి వాలింది. చీకటి కోట చరిత్ర ఆవిష్కరణకు బృందం బయలుదేరింది. ప్రయాణంలో ఎవళ్ళ ఉత్సాహం వాళ్ళది. రాయడిలో వంశావేశం. గఫూర్‌లో చరిత్ర పట్ల తన అభిప్రాయాలు. ఈ క్షేత్రపర్యటనలో ఒకదారికి రావచ్చుననే ఆశయం. తన ఊళ్ళో చేసే మర్యాదలు చూసి, పాలిటిక్స్ ప్రొఫెసరుకు చెప్పి ముందు ముందు రాయడు తనకు సాయం చేయకపోడనే ఆశాలేశంలో గఫూర్ రూమ్మేటు.

ఉదయం 11 గంటల ప్రాంతంలో జీపు వనిపెంట ఫారెస్ట్ గెస్టు హవుస్ చేరుకుంది. ఒక గంటలోగా గఫూర్ రూమ్మేటు, వాల్మీకిని రాయడి ముందు హాజరుపరచి, భోజనం ఏర్పాట్లు చేయడానికి ఊళ్ళోకి వెళ్ళాడు.

వాల్మీకి వయసెంతో చెప్పటం కష్టం. ఆరడుగులు పైన ఎత్తు. గోధుమ రంగు ఛాయ. శ్రమకు దృష్టాంతమైన కాయ శరీరం. ఎముక బలమున్న మనిషి. పెద్ద రొమ్ము. సన్నటి నడుం. కట్టుకున్న మాసిన కోరాసైను పంచెమీద కన్పిస్తున్న వెన్నును తాకే పలచటి కడుపు. భుజంమీద చిరుగుల కావిరంగు ఖద్దరు తువ్వాలు. మడతలున్నా, తగ్గని ముఖవర్చస్సు. తలమీద నుంచి గడ్డంతో కలుస్తున్న తెల్లటి ఒత్తయిన జుట్టు. నవ్వినప్పుడు కన్పించే గట్టి పండ్ల వరస. రామాయణం రాసిన వాల్మీకి ఇంతకన్నా వేరు విధంగా ఉంటాడా అన్పించేటంతటి సాధు లక్షణాలు మనిషిలో.

వాల్మీకిని చూస్తూనే గఫూర్‌కు గౌరవం ఏర్పడింది. రాయడికి తెలియని జంకు ఏర్పడింది. గఫూర్ వాల్మీకికి తాము వచ్చిన పని చెప్పాడు. ఇతరుల ఉల్లాసం కోసం, తన తృప్తికోసం కథలు చెప్పే జానపద కళాకారుడిలాగా వాల్మీకి ముందుగా ఒక చిరునవ్వు నవ్వి రాయడివైపు తిరిగి అన్నాడు:

"ఎండాకాలం ఇంకా ముదరలేదు సారూ. పోదాం. ఇక్కడికి ఒక అమడుంటుంది. రోడ్డు లేదనుకో. బండ్ల బాటమీద పోవాల."

"సాయంత్రం ఐదుగంటల్లోగా తిరిగి రావచ్చుననుకుంటా సార్!" అన్నాడు గఫూర్ రాయడి సమ్మతం కోసం.

"సరే వెళ్దాం," అన్నాడు రాయడు.

అప్పుడే గఫూర్ రూమ్మేటు క్యారియర్లలో భోజనం తెచ్చాడు. ఒక అరకోడి పైగా తిని రాయడు భుక్తాయాసంలో పడ్డాడు. పరిశోధనలో రాయడి లాంటి వాడికైనా చిన్న చిన్న కష్టాలు తప్పవు. మిగతా అందరి భోజనాలయ్యాక మధ్యాహ్నం రెండు గంటల ప్రాంతంలో జీపు బయలుదేరింది. దొంగ అడవి కట్టెల గతకుల బండ్ల బాటలో కంప గుట్టలు చుట్టి చుట్టి, వాల్మీకి చెప్పిన 'ఆమడ' కూడా దాటి జీపు ముసలెద్దుల బండిలాగా ముందుకు సాగింది.

ఈ అడవి రాజ్యం ఏమిటని రాయడు ఆలోచనలో పడ్డాడు. చరిత్ర ఒక అరణ్య దుర్గంగా గఫూర్‌కు మనసులో కన్పించసాగింది. కణతులు కన్పిస్తే బాగుండుననుకున్నాడు గఫూర్ రూమ్మేటు. ఈ రాళ్ళ గుట్టల్లో జీపుతోలే కష్టం జూసి పదోక్లాసు ఫెయిలయి ఇంట్లో గుండెల మీదున్న తన తమ్ముడికి ఏదైనా అటెండరుద్యోగం రాయడిప్పించవచ్చు అనే ఆలోచనల్తో జీపు డ్రైవర్ చాలా జాగ్రత్తగా జీపును డ్రైవ్ చేస్తున్నాడు. తన వయసులో వున్నప్పుడు తాను కలయ తిరిగిన దట్టమైన అడవి వాల్మీకి మనసులో మెదిలింది. కోటతో మూడు తరాలకు ముందు సంబంధమున్న తమ పూర్వీకులు వాల్మీకికి గుర్తుకొచ్చారు. జీపు మరొక గుట్టను దాటింది. దూరాన మసక మసకగా ఒక కోట కన్పించింది. రాయడిలో వారసత్వపు రక్తావేశం హెచ్చింది. జీపు కోట దరిదాపులకు చేరింది. ఆ కోట వీరాధివీరులై రాజ్యాలేలిన తమ పూర్వీకులదే అనే ఉద్వేగంతో కూడిన తన్మయత్వం రాయడికి కలిగింది. కోట పక్క రెండు మూడు వందల గజాల దూరంలో జీపు ఆగింది. ఆగిందే తడవుగా రాయడు ఎగిరి దూకినట్లు ముందు సీట్లోంచి జీపు దిగాడు. మిగతా ముగ్గురూ వెనక వైపు నుంచి దిగారు. డ్రైవరు దిగి పైర్లు చూసుకుంటూ నిలబడ్డాడు.

"మనం తూరుపు దిక్కు పోవాలి. కోట గవిని వాకిలి ఆ పక్కే," వాల్మీకి తాను ముందు నడిచాడు. వెనక రాయడు, రాయడి వెనక గఫూర్ ఆ వెనక గఫూర్ రూమ్మేటు.

నాలుగు బురుజుల కావిరంగు రాళ్ళ దుర్గం అది. ఒకప్పుడు దట్టమైన అడవి మధ్య వుండి వుంటుందనటానికి నిదర్శనంగా కోటకు చుట్టుపట్ల అక్కడక్కడా జువ్వి, మర్రి, నేరేడు, కొండరేణి, ఎర్రచందనం చెట్లున్నాయి.

లెక్కకు మించి గురివింద, బలుసు, బిక్కి, కలేకంప పొదలున్నాయి. దుర్గం దగ్గర దగ్గర నాలుగు నిలువుల ఎత్తుంది. రెండడుగుల పైన పొదవు, అడుగు పైన మందం వున్న బండరాళ్ళను ఇటుకలు పేర్చినట్లు వరసగా పేర్చి కట్టారు. చుట్టూ లోతైన వంక. ఒకప్పుడు ఏడాది పొడవునా పారి వుంటుందనటానికి సాక్ష్యంగా వంకలోని రాళ్ళమీద తెల్లటి, పసుపు పచ్చటి పాచి చారికలు.

ఆతురతతో పరిశీలిస్తున్న రాయడితో "ఈ సికటి కోట సిన్నదే. కానీ సింహం దురగం," వాల్మీకి అన్నాడు.

ఏ చంద్రగిరి, గోల్కొండ దుర్గాల్లాగానో ఈ దుర్గం పెద్దది కానందుకు రాయడికి ఏమూలో అసంతృప్తి వున్నా, 'సికటి కోట సింహం దురగం' అనే వాల్మీకి మాటలు సంతృప్తిని కలుగచేశాయి.

అందరూ గవిని వాకిలి వద్దకు చేరుకున్నారు. అటుపక్క పెద్ద గచ్చ పొద మీదున్న రెండు పిట్టలు మనుషుల బూట్లు, చెప్పులు, మాటల అలికిడికి బెదిరి ఆకాశంలోకి రివ్వున లేచిపోయాయి. రాయడు ఉలిక్కిపడ్డాడు.

"అవి ఏ పిట్టలు తాతా?" వాల్మీకిని గఫూర్ కుతూహలంగా అడిగాడు, ఆ పిట్టలు ఎగిరినంత ఎత్తూ చూశాక.

"అవ్వా? అవి కాటుక పిట్టలు. రంగు సూసుంటావు. మీరొచ్చిన యాళా యిసేసం. అసలు ఈ కోట కట్టకం ఆ పిట్టల దరమమే."

కుతూహలం ఆపుకోలేక రాయడు ప్రశ్నించాడు: "ఏ రకంగా" అని.

"అదా? కోటను సూసొచ్చినాక సెప్తాలే సారూ!" వాల్మీకి తాను కథలు చెప్పే పద్ధతిలో అన్నాడు.

రాయడికి ఉత్కంఠ ఆగలేదు:

"ఫరవాలేదు. లోపలికి వెళ్ళేలోగా చెప్పొచ్చు."

"నడుస్తా సెప్పేకాలం పోయినాది సారూ! మొన్న మొన్నటిదాకా రోజుకు రెండామడలు నడిసేవాణ్ణి. వయసు మీదబడింది కద సారూ! ఆయాసం..."

"నీకు ఆయాసమా? ఏం తింటున్నావో కానీ అశోకుడి ఉక్కు స్తంభం వున్నట్లున్నావు. మాకు నడవటమే కష్టంగా ఉంది," వాల్మీకిని రాయడు ఉబ్బించాడు. రాయడు అశోకుడి ఉక్కు స్తంభం పోలికకు గఫూర్ రూమ్మేటు పడి పడి నవ్వాడు. గఫూర్‌కు నవ్వు రాలేదు. అది రాయడు గమనించలేదు.

"మా కాలం వేరు. మా మనుసులు వేరు," వాల్మీకి గంభీరంగా జవాబు చెప్పాడు.

"వేరనే కదా ఇంత దూరమొచ్చింది, నీ కోసం, ఈ దుర్గం కోసం" అన్నాడు గఫూర్. శిష్యుడి తెలివితేటలను రాయడు మెచ్చుకోకుండా వుండలేకపోయాడు.

"అటో్ప్, ఆ పోతూ పెంటి కాటుక పిట్టలు కలియడం ఆ మారాజు సూసుం డకపోతే కోట గట్టే అదురుష్టం పట్టిండేదా?" ఆ మాట అని ఆగి "ముందు కోట సూడండి బాగా," అన్నాడు వాల్మీకి.

వాల్మీకి బెల్లింపుకు రాయడికి కోపం వచ్చింది. ఆ 'పోతూ పెంటి కాటుక పిట్టలు కలియడం, మారాజు అదురుష్టం' అనే వాల్మీకి మాటలు రాయడి మనసులో సుళ్ళు తిరిగాయి.

తలుపులు లేని, రెండు నిలువులు పైగా ఎత్తున్న ముఖ ద్వారం దాటి అందరూ కోటలోకి ప్రవేశించారు. కోటలోని దృశ్యం చూసి రాయడు నీరుగారి పోయాడు.

ఏ ఆకారమూ స్పష్టంగా కన్పించని కూలిన నివాసాల గోడలు. ఏది రాజ మందిరమో, ఏది రాణివాసమో, ఏది దర్బారో ఏదీ తెలియని శిథిలావస్థ. రాళ్ళూ, మట్టీ, సున్నపు బెచ్చులూ, వాటి మధ్య, వాటి చుట్టుపక్కలా కొండ జిల్లేళ్ళు, నాగజెముళ్ళు, ఒకటో రెండో పుట్టలు, భయం గొలుపుతూ దడుల్లోంచి మొలుచు కొచ్చిన వేప జువ్విచెట్లతో పాచిపట్టిన ఒక పెద్ద బావి. బావికి కొంచెం దూరంలో సగం కూలిన ఒక గుడి, గుడిముందు తొమ్మిది రాతి స్తంభాల మంటపం. గుడిలో ఏ దేవుడూ లేడు. మంటపం ముందు ఏ ధ్వజస్తంభ అవశేషాలూ లేవు.

మంటపం చుట్టు అరుగుమీద కూర్చొని, చెప్పదలచుకున్న కథలోని మరొక అంశాన్ని వాల్మీకి ఎత్తుకున్నాడు:

"కొండ పొట్టేళ్ళను కాడిగట్టి కపిల తోలించే వాళ్ళంట ఆ మారాజులు, నీళ్ళకోసం." రాయడు అరుగుమీద కూలబడి "ఏ మారాజులు" అని అడగలేదు. ఉత్సాహం సగం చచ్చిపోయింది.

"ఏముందిక్కడ? ఇంత దూరం వస్తే కోటముందు పురాతత్వ శాఖ వాళ్ళ స్మారక కట్టడాల పరిరక్షణ నోటీసు కూడా లేదు! కోటలో పూర్వ వైభవం తెలిసే దాఖలాలు లేవు. ఒక్క ఆధారం లేదు. అసలు ఈ దుర్గం తమ వంశీకులది కాదేమో! ఈ ముసలాడు ఏదన్నా చరిత్ర చెప్పిచస్తే మంచిది. ఎట్లాగూ గఫూర్ టేపు చేస్తాడు. త్వరగా కడప చేరుకోవటం మంచిది. రాత్రి సి. టి. వో. కంపెనీ అయినా ఆనందించవచ్చు."

రాయడు డీలాపడిపోయి, చిరాకును అణచుకునేందుకు సిగరెట్టు ముట్టిం చాడు.

"తాతా! ఆ కాటుక పిట్టల కథా, కొండ పొట్టేళ్ల కపిల కథా ఇప్పుడన్నా చెప్పు, ఈ మిషన్‌లోకి ఎక్కిస్తా" అంటూ గఫూర్ టేపు రికార్డర్‌ను వాల్మీకి దగ్గరగా పెట్టి, తాను కొంచెం పక్కగా కూర్చున్నాడు.

వాల్మీకి టేపు రికార్డరు వైపు నిర్వికారంగా చూసి నవ్వి అన్నాడు:

"సెప్తా. కతలు ఎవురడిగినా సెప్తానే ఉండా. పింగళి నామ సమచ్చరం నుంచి...ఎన్నేండ్ల నాటిమాటో నాకు తెలవదు సార్లూ! మా ముదెబ్బ అబ్బ, మా ముదెబ్బకు సెప్పినాడంట. మా ముదెబ్బ మా అబ్బకు సెప్పినాడు. మా అబ్బ నాకు సెప్పింది సెప్తా. ఆ, ఆ...

సిరిపతి మారాజని..." చిన్న దగ్గు తెరవస్తే అణచుకోటానికి వాల్మీకి ఆగాడు. పేరు చెవి సోకగానే రాయడు వాల్మీకి వైపు తిరిగి చెవులప్పగించాడు.

"ఏం సెప్పినా. ఆ సిరిపతి మా రాజు ఒకసారి మంది మార్బలంతో యాట కుక్కల్తో, ఈటెల్తో, బాణాల్తో యాటకు వచ్చినాడంట. సరిగ్గా యిప్పుడు ఈ కోట ఉండాదే, ఈడ, ఈ బయల్లో పోతు కాటుక పిట్ట పెంటి మీదుండడం సిరిపతి మారాజు కండ్ల బడిందంట, ఆయన సానా శాత్రాలు సదువుకున్నోడంట. కాటుక పిట్టలు కలిసే సోట పట్నం గడితే, అంతా బంగారే నంట. దనలచ్మి తిరగమన్న సోట తిరగతా దంట. సిరిపతి మా రాజు అయ్యంగార్లతో మూర్తం పెట్టించి కట్టించిన దురగమిది."

"ఎన్నాళ్ళ కిందట?" గఫూర్ ప్రశ్నించాడు.

"పది పండెంపు తరాల కిందట మాట అని మా అబ్బే అనేవాడు."

ఇంకెవళ్ళన్నా ప్రశ్న వేస్తారమో అని వాల్మీకి కొన్ని క్షణాలు ఆగి, రాయడి వైపు చూశాడు. కథను కొనసాగించాడు:

"అబ్బబ్బ! ఎంత వైభోగంగా ఎలిగారంటలే, ఎలిగినన్నాళ్ళూ ఆ మారాజులు. భూమిలోపల పాతర్లలో ఇంకా సానా దనరాసు లున్నాయనేవాళ్ళు. అదో ఆ మూల ఉత్తరం దిక్కు ఒక సొరంగం ఉందంట. ఆ సొరంగం ఒక గవికి పోతుందంట. ఆ గవిలో సాన సాన దనరాసు లున్నాయంట. కొంత మంది సన్నాసి నాయాండ్లు మా సిన్నతనంలో బలిగిలీ ఇచ్చి నానా అవస్తలు పడినారు. లచ్మి అంత ఎర్రి బాగుల్దా, ఎవునికి బడితే వాని కంట బడడానికి?"

"ఆ సొరంగం ఇప్పుడుందా?"

రాయడి ప్రశ్న విని వాల్మీకి నింపాదిగా నవ్వి అన్నాడు:

"ఊహూ. ఆ ఉత్తరం దిక్కునే ఆ ఒక్క సోట కోట పడిపోయింది సూడండి సారూ! దానికింద బూడి పోయింది. సిన్నతనంలో నేను సొరంగం సూసిన గురుతు. ఇప్పుడైతే ఎంత దూరం తవ్వాలో, ఎందుకొచ్చిన తంటాలు. రాజుల సొమ్ము రాళ్ళపాలు కావసిందే సారూ!"

అప్పుడే కోట లోపలికి వచ్చి మంటపం దగ్గరకు చేరిన డ్రైవరు "సార్! ఆలస్యమైతే చీకటి పడిపోతుంది. హెడ్‌లైట్లు బాగాలేవు. రోడ్డట్లా వుంది. కదుల్దాం సార్" అన్నాడు.

రాయడికి టైం గుర్తుకొచ్చింది. అప్పుడే సాయంత్రం అయిదు దాటింది. ఆకాశంలో ఏవో పిట్టలు అరుస్తూ వెళుతున్నాయి. రాయడు లేస్తూనే అందరూ లేచారు. జీపు వైపు నడుస్తూ రాయడనుకున్నాడు:

'ముఖ్యమైన ఒక పట్టు దొరికింది. సందేహం లేదు. వాల్మీకి చెప్పే సిరిపతి, తిరుపతి ఒక్కటే. ముసలాయన్ని గెస్ట్‌హవుసులో కూచోపెట్టి గఫూర్ మిగతా కథ ఎట్లాగూ రాబడతాడు. తను గఫూర్‌కు చెప్పి, కడప వెళ్ళిపోవచ్చు.'

తిరుగు ప్రయాణం మొదలైంది. జీపు రొద. ఎవళ్ళూ మాట్లాడలేదు.

గెస్ట్‌హవుస్ చేరుతూనే, రాయడు గఫూర్‌కు సూచనలిచ్చాడు:

"రాత్రి పని పూర్తి చేసి, రేపు ఉదయం పది గంటలకల్లా కడప మునిసిపల్ గెస్ట్‌హవుస్ వద్దకు వచ్చెయ్. తిరుపతికి వెంటనే వెళ్దాం."

గఫూర్ అంగీకారం తెలిపాడు. గఫూర్ రూమ్మేటుకు రాయడు షేక్‌హాండ్ ఇచ్చి "మెని మెని థాంక్స్" అన్నాడు. ఆ కుర్రాడు పొంగిపోయాడు. వాల్మీకి చేతిలో రాయడు ఇరవై రూపాయలు నోటు ఉంచబోయాడు.

"నా కెందుకు సారూ ? నేనేం బ్రమ్మ విద్దెలు నేరిపిస్తాండానా ? గాలికతలు సెప్తా వుండా. ఒంటరి జీవాన్ని. ఏదో సేతనైన కట్టం సేస్తాండా. తిండి జరిగిపోతాంది. పండుకోడానికి సత్రముంది," అన్నాడు వాల్మీకి.

బలవంతంగా వాల్మీకి చేతుల్లో వుంచి, రాయడు జీపెక్కి కడపకు వెళ్ళిపోయాడు.

గఫూర్‌కు ఇప్పుడు హాయిగా వుంది. రాయడు తన విద్యార్థులతో స్వేచ్ఛగా మాట్లాడుతూ చర్చలు జరుపుతూ వుండే రకం కాదు. బెట్టు మనిషి. గుంభనం మనిషి.

తాను మంచం మీద కూర్చొని , వాల్మీకిని కుర్చీలో దగ్గరగా కూర్చోమని గఫూర్ అడిగాడు. "కిందనే బాగుంది నాయనా" అంటూ వాల్మీకి నేల మీద కుదురుగా కూర్చున్నాడు. గఫూర్ కూడా మంచం దిగి వాల్మీకి పక్కన కూర్చున్నాడు.

"తాతా ! చీకటి దుర్గం కత నీకు తెలిసిందంతా చెప్పు" అని అడిగాడు.

"అబ్బో, తెలిసిందంతా సెప్పడమా? రెండు రేత్రిళ్ళు పడతాది. కత లోపల పిట్టకతలు సానా వుంటాయి," అన్నాడు వాల్మీకి.

"పోనీ ముందు చీకటి దుర్గం అనే పేరెందుకొచ్చిందో చెప్పు" అంటూ వాల్మీకిని గఫూర్ కథలోకి లాగాడు. పీటి మీద పెద్దగా ఆసక్తిలేని గఫూర్ రూమ్మేటు "రాత్రి భోజనాలు చెప్పొస్తా" అని ఇంటికి వెళ్ళిపోయాడు.

వాల్మీకి కళ్ళు మూసుకొని చెప్పసాగాడు:

"సిరిపతి అన్నానే ఆ మారాజు. ఇంటి పేరు సీకటోళ్ళు. ఆయన అమీలాదు. ఆయనే మొదట్లో ఈ కోట కట్టించినాడంటారు. దురుగం అనే ఇంటి పేరుండే సిరిపతి రాజు బందుగులు సిరిపతి రాజును సంపి కోటను సోదీనం సేసుకున్నారంట. వాళ్లు సీకటి దురగమోళ్ళు అయ్యారంట - అని జనం వాడికి. అంతా ఎట్లా జరిగిందంటే... సీకటి పక్కిరెడ్డి అనే మారాజు కొడుకే సిరిపతి మారాజు. మంచోడేనంట. సుట్టుపట్ల పల్లెల మీద ఆ దండూ, ఈ దండూ వచ్చి పడతావుంటే, అన్ని ఊళ్ళల్లో బురుజులు కట్టే ఏర్పాటు సేసినాడంట. కావిలీ ఏర్పాటు సేసినాడంట. నేను సెప్పిన్లా పొట్టేళ్ళతో కపిల తోలించేవాడని. సిరిపతి నాయన ఆ పక్కిరెడ్డే ఆ పని సేసింది. సిరిపతి రాజుకు ఒకే ఒక్క ఆడ కూతు వుండేదంట. దురగం వాళ్ళని, వాళ్ళ దూరపు బందుగుల పిల్లోనికి పిల్లనిచ్చి నాడంట. 'మామ వయసులోనే వుండాడు. మల్లా మగ పిల్లలు పుట్టినా, పెండ్లి సేసుకున్నా తంటా. సేతిలో నుంచి ఒక కోట పోతాది' అని అల్లుడు ఉపాయం సేసినాడంట.

ఆ అల్లుడు దువ్వూరు పాలెగాడు సాయిబుతో కల్సి మామను జంపి మొన గాడయినాడు. దువ్వూరు పాలెగాడు, మైదుకూరు పాలెగాడు మనోడితో కల్సి ఇన్నూరు గుర్రాల మీద వచ్చినాడంట. మామను జంపిన అల్లుణ్ణి - ఆ పేరు... తిరుపాలునాయున్ని సంపినారంట. మైదుకూరు పాలెగాడు మరాటీ వాళ్ళతో కల్సి దువ్వూరు పాలెగాని మీదకు అయిదు నూర్ల గుర్రాలతో పోయినాడంట. యుద్ధం సేసి ఈ కోట సోదీనం సేసుకున్నాడు. తిరుపాలనాయుడు దాయాది తిరుపతి రాయడని వుండేవాడు. మా ముదెబ్బ తరమనుకుంటా. డివిటీ దొంగల్లో ఆ తిరు పతి రాయుడికి నేస్తం. ఊళ్ళ మిందబడి దోసుకోడానికి ఈ కోట లాయికీగా వుందని మైదుకూరి పాలెగాడితో దోస్తీ చేసుకున్నాడంట. 'అడిగినంత పైకం ఇస్తా. కోట నా కిడిసిపెట్టు' అన్నాడంట. పాలెగాంకి పైసాలోనే పరమాత్మ. తిర పతి రాయడు కమాషిలోకి వస్తానే మా పల్లెలకు నానా కట్టాలు వచ్చినాయంట. ఈ రోజు సెట్టేరిపల్లెను కొట్టడం, రేపు లెక్కలోరిపల్లెను కొట్టడం, ఆ మర్నాడు మరొక పల్లె మింద పడి దోసుకోవడం, అడవిలో కొచ్చిన జీవాల మందల్ని మల్లేయడం... నానా అరాసకం. తెల్లోడి రాజ్జెమొచ్చినాక బయపడి ఆ తిరపతి రాయడు సేతికి అందిందంతా తీసుకొని పెండ్లాం పిల్లోళ్ళతో దేశాంతరం పోయి నాడంట- ముసలితనంలో, దాత కరువప్పుడు. కోటలో దీపం పెట్టేవాండ్లు లేరు. సీకటి దురగంలో సీకటి పడింది..."

వాల్మీకి శ్వాస తీసుకున్నాడు.

గఫూర్‌కు కథ అగమ్యగోచరంగా వుంది. ఆ పేర్లూ, వాళ్ళ సంబంధాలూ ఆశ్చర్యకరంగా వున్నాయి. "ఇంతకూ ఈ దుర్గ మేలిన వాళ్లది ఏ కులం పెద్దయ్యా?" అని సంకోచిస్తూ అడిగాడు.

"రాజులకు, పాలెగాండ్లకు కులమేందయ్యా? రాజుల కులం... పాలెగాండ్ల కులం..." వాల్మీకి పకపక నవ్వసాగాడు.

"పక్కీరెడ్డన్నావు. సిరిపతి మారాజన్నావు. తిరుపాలు నాయుడన్నావు, తిరుపతి రాయడన్నావు. విచిత్రింగా వుంది."

"అదా? నువ్వడిగేది నాకు తెల్సు. పక్కీరెడ్డి అని సెప్పినానే, వాళ్ళ పూర్వీకులు మా వాళ్ళేనంట వాల్మీకులు... బోయోళ్ళు. మొదట కట్టుబడోళ్ళు. కత్తి సాయం సేసి రెడ్లయినారు. ఆ పక్కీరెడ్డి ఏకరి నాయుళ్ళతో సమ్మందాలు సేసుకున్నాడు. కత్తికి కత్తి సాయం. రెడ్లతో సేసుకున్నారు ఆ తరవాత. కమ్మ నాయుళ్ళతో కల్సినారు. యీళ్ళల్లో సాయిబులకు పిల్లనిచ్చినోళ్ళు కూడా వుండే వాళ్ళని మా ముడెబ్బ అంటూ వుండేవాడంట, మా అబ్బతో.

సానా కతల్లే. అయ్యగార్లకు మాన్యాలిస్తే ఈళ్ళంతా దరమరాజు కులమో, రాముడి కులమో అనీ అంటారు. అయినా నీ లాంటోడికీ, నా లాంటోడికీ కులముంటుంది కానీ మారాజులకు కులమేందయ్యా, ఎర్రిగానీ..."

వాల్మీకి పరిశీలనకు గఫూర్ దిమ్మతిరిగిపోయాడు. కథలోని తారీఖుల మతలబులు గఫూర్‌కు పూర్తిగా అర్థం కాలేదు. 'ఫరవాలేదు' గట్టిగా విషయమంతా ముందేసుకుని కూర్చుంటే, కొన్ని ముఖ్యమైన ప్రతిపాదనలకు రావచ్చు' అని గఫూర్ సంతృప్తి పడ్డాడు. ఈ దుర్గం చుట్టు పాటలేమైనా వున్నాయేమో అనే ఆలోచన గఫూర్‌కు హఠాత్తుగా తట్టింది. వాల్మీకిని అడిగాడు.

"గురుతుకు రావడం లేదయ్యా! ఉండు... ఆ ఆ... ఆ తిరపతి రాయడిపింద పాట సిన్నప్పుడిన్నది అంటా... గ్యాపకం వచ్చినంత అంటా ఊ...

అయ్యారే సీకటి దురగం తిరపతి రాయా
నీ ముండామెయ్యా బలే గొప్పోడివయ్యా
పొట్టి నవాబును బుట్టలో వేసీ
మరాటి దండుకు మంత్రం వేసీ
పాలెగాడికీ పాడెను గట్టీ
తెల్లోడికి కాళ్ళా పిసికి
దివిటీ దొంగల రాజ్జెం సేస్తివి
సుంకమేస్తివి, రంకెలేస్తివి
అది ఇది సాల్దని

దొంగ దాసర్లనే దగ్గర సేర్చి
దొంగ సొత్తులకు దొరవై పోతివి
దొంగగొడ్లే బలి మేలనిపినిపిస్తవి
అయ్యారె తిరపతి రాయా...

ఉ ఇంకేదో ఉందబ్బా...గురుతుకు ర్యాలా. ఇంకెవరికీ తెల్దు. సాల్నా?"

టేపురికార్డరు ఆపి "పెద్దయ్యా...నిన్నిప్పటికే చాలా ఇబ్బంది పెట్టా." గఫూర్ క్షమాపణ ధోరణిలో వాల్మీకి చేతులు పట్టుకున్నాడు.

రికార్డరువైపు చూస్తూ వాల్మీకి అన్నాడు :

"ఏదో భ్రమ పోగొట్టాకోలేక సెప్పడమే గానీ ఈ కతలెందుకయ్యా? ఆర్చేవా? తీర్చేవా?"

గఫూర్ జవాబు చెప్పలేక తికమకపడ్డాడు. బలవంతంగా మరొక ఇరవై రూపాయలు వాల్మీకి చేతిలో పెట్టి, రెండు చేతులూ పట్టుకుని తన కళ్ళకద్దుకున్నాడు గఫూర్. వాల్మీకి చలించిపోయాడు. చీకటిలో నడిచిపోతున్న వాల్మీకినిచూసి నడుస్తున్న చరిత్ర అని గఫూర్ అనుకున్నాడు. వాల్మీకి ఎందుకన్నాడో గానీ, ఈ కథలు ఇప్పటి బతుకుల్ని – ఆర్చేవా? తీర్చేవా? ఈఆలోచన రాగానే గఫూర్ మనసులో మథనం మొదలైంది. మథనం ఎప్పటికైనా వ్యర్థం కాదు.

యూనివర్సిటీకి తిరిగివచ్చాక వారం రాత్రులు గఫూర్ దాదాపు నిద్రకు వెలి అయ్యాడు. పరిశోధన పత్రం పూర్తి అయింది. 'నిత్య విస్మృత చరిత్ర ; చీకటి దుర్గ దృష్టాంతం (ఎన్ ఎవర్ ఫర్గాటన్ హిస్టరీ: ది కేస్ ఆఫ్ డార్క్ ఫోర్ట్)' అని పేరు పెట్టి మురిసిపోయాడు. వ్యాసకర్తలుగా పైన రాయుడి పేరు, కింద తన పేరూ వుంచాడు. టైపు చేసిన వ్యాసాన్ని రాయుడు కిచ్చాడు. పేరు చూసే రాయుడు ముగ్ధుడయ్యాడు.

'ఈ దెబ్బతో భారత స్థానిక చరిత్ర కాంగ్రెస్‌కు తాను ఈ సారేమిటి శాశ్వతంగా అధ్యక్షుడవుతాడు, అవుతూ పోతాడు... వైస్ ఛాన్సలర్ – దాని తాత పోస్టు కూడా దానంతకు అదే వస్తుంది' అనుకున్నాడు.

"నింపాదిగా చదివి ఏవైనా మార్పు చేయవలసివస్తే చెబుతాను...ఆ... ఒక మాట టేపూ, మిగతా నోట్సూ మొత్తం తెచ్చి ఇవ్వు. అన్నట్లు కురుక్షేత్ర కాంగ్రెస్‌కు నువ్వు వస్తున్నావు నాతో కలసి..."

–రాయడి ప్రోత్సాహానికి గఫూర్ పరిశోధకాత్మ సంతోషించింది. తన దగ్గరేమీ దాచుకోకుండా టేపునూ, నోట్సునూ గఫూర్ ప్రొఫెసర్ రాయడికి ఒలిచి ఇచ్చాడు.

'ఒక మంచి అవకాశం ఇచ్చాడు; ఇస్తున్నాడు. తనకు డిపార్ట్‌మెంట్‌లో లెక్చరరు ఉద్యోగం వచ్చే సూచనలే ఇవన్నీ,' అనుకున్నాడు గఫూర్.

రాయడు రావును పిలిపించుకున్నాడు. అడిగాడు :

"చూడు రావ్. నేనిచ్చిన కావ్యంలోని చరిత్ర నోట్సు ఎందాకా వచ్చింది?

గఫూర్ రాసిన ఈ పేపరు చూడు. నీకంటే నయం. తొందరగా పూరి చేశాడు. సరేలే, ముందుగా టేపు విను. ఆ తర్వాత నోట్సు చదువు. తర్వాతనే పేపరు చదువు, మనసుపెట్టి. నీ కామెంట్స్ నాకు అర్జెంటుగా కావాలి."

"రెండు రోజుల్లో మొత్తం కామెంట్స్ నోట్సు రూపంలో మీ టేబులు మీద సిద్ధంచేసి వుంచుతానండీ!" రావు అలవాటు చేసుకున్న అతి వినయంతో నడుందాకా వంగి, ఇచ్చినవి తీసుకుని, మళ్ళీ వంగి నమస్కరించి బయటపడ్డాడు. రాబోయే లెక్చరరు ఖాళీకి బలమైన ప్రత్యర్థిగా వున్న గఫూర్ మీద రావుకు మంటగా వుంది; మంచి అవకాశం దొరికింది అని సంతోషించాడు.

టేపు విన్నాడు. నోట్సు చూశాడు. వ్యాసం ఒకటి రెండుసార్లు చదివాడు. చీకటి కోట రామ కల్యాణం అవతారిక మీద సోదరుడి సహాయంతో తీసుకున్న వివరాలను టేపులోని మౌఖిక చరిత్రతోనూ, గఫూర్ పత్రంతోనూ తైపాను వేసి అనుకున్నాడు :

'అమ్మ! గఫూరూ, బుద్ధి పోనిచ్చుకున్నావు కాదు. ప్రొఫెసరుగారి కిష్టమైన వాళ్ళ వంశ చరిత్రను కూడా నీ రంగుటద్దాల్తో చూడటం మానలేదన్న మాట. ఎంత ప్రమాదకరమైన ప్రతిపాదనలు చేశావు? పరిపాలకుల వంశ వృక్షాలను పరిశీలిస్తే, వాళ్లు ఒకే కులంలో క్రమానుగతంగా కొనసాగలేదని అంటావా? పరిపాలనాధికారం పోయేముందున్న కులమే తర్వాత కాలంలో స్థిరపడిందని రాస్తావా? మతం కూడా అంతేనంటావా? స్థానిక తిరుగుబాట్లలో పాల్గొన్న వాళ్ళకు సొంత లాభం తప్ప, ఏ మానవ బంధాలూ లేవని తెగించి రాస్తావా? ప్రజల నోళ్ళు నొక్కగలిగిన ఖడ్గాల చరిత్రే రాజ్యాల చరిత్ర అని అంటావా? పాలెగాండ్ల చరిత్రే సూక్ష్మరూపంలోని భారతదేశ రాజవంశాల చరిత్ర అని తుక్కు సిద్ధాంతం చెపుతావా? ఉండు నీ పని...'

చీకటికోట రామ కల్యాణంలో అవతారికలో పురుగులు తిన్న అక్షరాలన్నీ రావు చేతిలో కొత్త రూపం దిద్దుకున్నాయి.

చీకటి దుర్గం పరిపాలకులు వీరశూర దానధర్మ దయాగుణ సంపన్నులుగా, అన్యదేశ రాజన్య పాలనాంధకారాలను పారదోలిన తేజోమండల మూర్తు

లుగా రావు చరిత్రలో మారువేషాలు వేసుకున్నారు. కాటుక పిట్టల కథ ఆ రాజుల గృహధర్మానికి పవిత్ర స్త్రీ పురుష బంధ సంకేతమైంది.

బానిసత్వపు భాషకు అలంకారా లెక్కువ.

రాయడి ఇంటికి వెళ్ళి ఆయన మనస్థితి కనిపెట్టి ముందు తాను వేసిన వంశవృక్షాన్ని ఇచ్చాడు. రాయడి కళ్ళు ప్రత్తికాయలయ్యాయి. అప్పుడు తాను రాసిన వ్యాసాన్ని ఇచ్చాడు. ఆ తర్వాత గఫూర్ వ్యాసంలోని అభిప్రాయాల మీద రావు చెప్పవలసిందంతా చెప్పాడు. రగిలించవలసిన చోటల్లా రగిలించి ఆనందంతో సెలవు తీసుకున్నాడు.

రాయడు అన్నిటినీ ఓర్పుగా చదివాడు టేపును మొదటిసారిగా విన్నాడు. మామూలుగా తన పేరుమీద వెళ్ళేవాటిని రాయడు సాధారణంగా చదవడు.

రాయడికి ఆ రాత్రి నిద్ర కరువైంది. తన వంశవృక్షం మీద గఫూర్ ఖడ్గమెత్తినట్టు కలగన్నాడు. ఆ కలలో గఫూర్ రూపంలోని కాటుకపిట్ట తీతువుగా దర్శనమిచ్చి గీపెట్టింది.

ఉదయాన్నే గఫూరును రాయడు పిలుపించుకున్నాడు. ఆపాటికే సిద్ధం చేసిన ప్రాజెక్టు నుంచి రిలీవింగ్ ఆర్డరును అందజేశాడు.

అర్డరు చదువుకొన్న గఫూర్ అప్రతిభుడయ్యాడు. రాయడు శాంత గంభీరంగా గఫూర్‌కు సందేశమిచ్చాడు:

"చరిత్ర రాసేటప్పుడు నీ ఉద్రేకాలూ, పైత్యాలూ కాదు కావలసింది. కావలసింది చరిత్రను బిల్డ్ చేసిన వాళ్ళమీద గౌరవం, భక్తి, సింపతీ, రావును చూసి బుద్ధి తెచ్చుకో. మరో చోటైనా బాగుపడతావు."

గఫూరుకు విషయం అర్థమైంది.

గఫూరు తన ఆవేశాన్ని కక్కుదామనుకున్నాడు.

రాయడు ఆయంపాటులో కొట్టిన దొంగదెబ్బకు గఫూర్ గొంతు పెగల్లేదు. ఊళ్ళో మిషను కుట్టి తనను చదివించిన తండ్రి చేతుల కష్టం జ్ఞాపకానికి వచ్చింది. కుటుంబంలోని అయిదునోళ్ళు కళ్ళకు కన్పించాయి. కళ్ళలో నీళ్ళు సుళ్ళు తిరిగాయి. పెదాలు గట్టిగా బిగపట్టి ఆవేశాన్ని, దుఃఖాన్ని, బాధనూ దిగమింగుతున్నాడు. మంటను నిగ్రహించుకున్నాడు.

'మీరనుకునే చరిత్ర నిర్మాతలంతా మీ లాంటి వాళ్లే. సానుభూతితో చూడాలా? చూస్తే గంగిరెద్దులం కావాలి. గౌరవించాలా? ఆ పనికి ఆత్మల్ని అమ్ముకోవాలి. భక్తి చూపాలా? సాకుడు కుక్కలం కావాలి.'

రాయడివైపు గఫూర్ ఒకే ఒక చూపు చూశాడు. విషప్పురుగును చూసినట్లు పరమ రోతగా చూసి తడబడకుండా 'థాంక్స్' అని బయటకు నడిచాడు.

ఏదో జరుగుతుందనుకుంటే ఏదీ జరగలేదు. గఫూర్ కాళ్ళా వేళ్ళా పడలేదు. రాయడికి పిచ్చికోపం వచ్చింది. పైగా, పుండుమీద కారం చల్లినట్లు ఆ చూపు, ఆ థాంక్స్!

ఎవర్నీ లోనికి రానివ్వద్దని రాయడు అటెండరును అరచి, గది తలుపులు బిగించుకున్నాడు. పిచ్చి పట్టినట్లు గఫూర్ రాసిన వ్యాసాన్ని, ఆ వ్యాసానికి ఆధారమైన నోట్సునూ, టేపునూ ముక్కలు ముక్కలు చేశాడు. ఆ ముక్కల వంక చూస్తోంటే చెమటలు పట్టాయి. వాటి మధ్య గఫూర్ వెళ్ళేటప్పుడు చూసిన చూపే కనిపిస్తోంది, ప్రొఫెసరు రాయడుగా ప్రచారం పొందిన చీకటి దుర్గం తిరపతి రాయడికి. ●

○ 28 జూన్ 1991, ఆంధ్రజ్యోతి సచిత్ర వారపత్రిక.